

FİRMALARIN YENİLİK (İNOVASYON) YARATMA SÜRECİNDE SERBEST BÖLGELERİN ROLÜ: KAYSERİ SERBEST BÖLGESİ ÖRNEĞİ

Filiz TUTAR*

Meral KOCABAY*□

Halil ARIÇ**□□

Özet

Yeni milenyumun yüksek derecede rekabetçi dünyasında hayatta kalmak ve başarılı olmak için işletmelerin yenilik (inovasyon) yapmaları yani değişim ve yeni fikirleri işlerinde uygulamaları gereklidir. Yenilik, gelişmekte olan ülkelerin ekonomik büyümesinde son derece önemli olan KOBİ'lerin hayatta kalmasına büyük katkı sağlar. Serbest bölgeler ise ülkelerin yeni teknolojileri yaratma ve kullanmasına ve yabancı yatırımları teşvik etmesine yardımcı olur.

Bu çalışma, Kayseri Serbest Bölgesi'ndeki KOBİ'lerde uygulanan anketleri kullanarak KOBİ'lerin serbest bölgelerin sağladığı avantajları nasıl kullandığını ve bu avantajların firmaların yenilik uygulamasını kolaylaştırıp kolaylaştırmadığını araştırmaktadır. Ayrıca, KOBİ'lerin inovasyona bakış açıları, yenilik yapma yöntemleri, A&G yatırımları, öncelikleri, kendi sektörlerindeki yeni teknolojilere ulaşma yöntemleri vs. gibi yönleriyle detaylı incelenmektedir.

Abstract

In order to survive and make their business a success in the highly competitive world of the new millenium firms need to innovate, that is to introduce changes and new ideas in business. Innovations also make a major contribution to the survival of small and medium sized enterprises , which are crucial to the economic growth of developing countries.

Free zones help countries to create and use new technologies and stimulate foreign investments.

This paper investigates how small and medium sized enterprises utilize the advantages provided by free zones and whether those advantages facilitate companies to introduce innivations using the questionnaires conducted on the small and medium sized enterprises (SMEs) located in Kayseri Free Zone. It further studies the SMEs in detail regarding their view on innovations, methods to innovate, R&D investments, priorities, ways to new technologies in their sector etc.

Key Words: *innovations, innovation economy, free zones, Kayseri Free Zone*

□ Yrd. Doç. Dr. Niğde Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü

□* Öğr. Grv. Niğde Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü

□** Araş. Grv. Erciyes Üniv. İİBF İktisat Bölümü

1. GİRİŞ

Günümüzde ekonomilerin ve işletmelerin büyümeleri yarattıkları inovasyona ve farklılığa bağlı olmaktadır. Firmalar artık “farklı” ürünler, hizmetler, süreçler, pazarlama teknikleri, iş modelleri, tedarik yöntemleri geliştirebildikleri sürece karlarını artırma ve hayatlarını devam ettirme imkânları bulmaktadırlar. Bu kapsamda işletmelerin ayakta kalabilmelerini sağlamak için sürekli olarak ürünlerini, hizmetlerini ve üretim yöntemlerini değiştirmeleri ve yenilemeleri gerekmektedir. Günümüzde bu değiştirme ve yenileme işlemi inovasyon olarak tanımlanmaktadır

Bu çalışmada özellikle içinde bulunduğumuz yüzyılda, firmalar için rekabetin itici gücü konumunda olan yenilik ekonomisi konusunda bilgi verilmeye çalışılmıştır. Teknolojik yeniliğin yaratılmasında uygulama alanlarından biri olan serbest bölgeler ve serbest bölgelerin sunduğu olanaklar ile serbest bölgelerin yenilik yaratmadaki rolü Kayseri Serbest Bölgesi'nde uyguladığımız anket çalışması ile ortaya konmaya çalışılmıştır.

2. YENİLİK (İNOVASYON) VE YENİLİK EKONOMİSİ

Inovasyon, Latince bir sözcük olan "innovatus"tan türemiştir. "Toplumsal, kültürel ve idari ortamda yeni yöntemlerin kullanılmaya başlanması" anlamındadır. Türkçe'de "yenilik", "yenileme" gibi sözcüklerle karşılanmaya çalışılsa da, anlamı tek bir sözcükle ifade edilemeyecek kadar geniştir. Diğer yandan "yenilik" ve "yenileme", "inovasyon" sözcüğü ile ifade edilemeye çalışılan kavramın dışında da çağrışımlara yol açmaktadır. Bu nedenle, "inovasyon"u teknik bir sözcük olarak kabul edebiliriz (www.focusinnovation.net). Bu çalışmamızda inovasyon ile yenilik,

yenilikçilik eş anlamlı olarak kullanılmıştır (www.inovasyon.com).

Genel olarak bir yenilik (inovasyon) tanımı yapacak olursak; “yenilik; yeni düşüncelerin ekonomiye dönüştürülmesidir”. Yenilik, düşünce geliştirme, yeni (geliştirilmiş) ürün veya üretim yöntemi veya ekipmanı üretme ve pazarlama faaliyetlerinin yönetimidir. Kısaca yeniliği (inovasyonu) formüle edersek; İnovasyon=teorik kavram+teknik yenilik+ticari uygulamadır (Savaşçı, 2004:517).

Yeniliği, bilginin ekonomik ve toplumsal faydaya dönüştürülmesi olarak da algılayabiliriz. Bu nedenle de teknik, ekonomik ve sosyal süreçler bütünüdür. Değişime olan istek, yeniliğe açıklık ve girişimcilik ruhuyla özdeşleşen bir kültürün ürünüdür (Elçi, 2006:2).

Firmalar için inovasyon, verimliliği ve karlılığı artırdığından, yeni pazarlara girilmesini ve mevcut pazarın büyütülmesini sağladığından çok önemli bir rekabet aracıdır. Verimli, kârlı ve rekabet gücü yüksek firmaların faaliyet gösterdiği ekonomiler kalkınır, gelişir ve küresel ölçekte rekabet avantajı kazanır. Dolayısıyla, ülkeler için inovasyon, istihdam artışı, sürdürülebilir büyümeyi, toplumsal refahı ve yaşam kalitesini garantileyen en önemli faktördür.

Son yıllarda özellikle sanayi kesimi için yenilik, önemli bir konu haline gelmiştir. İşletmeler kârlarını ve pazar paylarını artırmak için yeniliği önemli bir unsur olarak kabul etmektedirler. Hükümetler de yeniliğe ülke ekonomisinin dinamosu olarak bakmaktadırlar. Diğer taraftan, hammadde, işçilik ve sermayenin rekabet edebilirlikteki payı gün geçtikçe azalırken; bilimsel ilerleme, teknolojik gelişim ve yeniliğin sürdürülebilir kalkınmadaki rolü en üst seviyeye çıkmıştır. (Memişoğlu, 2007:2-3)

Günümüzün ekonomileri bilgiye dayanmaktadır. Bilgi ise A&G ve inovasyon ikilisinin bir ürünüdür. A&G ve inovasyon entegre bir bütündür. KOBİ'lerin rekabet edebilmeleri için A&G ve inovasyon konularına önem vermeleri gerekir. Çünkü rekabet gücünü belirleyen temel faktör, A&G ve inovasyon kaynaklı yüksek ve sürdürülebilir verimlilik artışıdır. İnovasyonu hızla üretim süreçlerinin ve ürünlerin iyileştirilmesi için kullanabilecek yüksek eğitim düzeyine ve üstün beceriye sahip işgücü ile rekabet ortamını besleyen etkin rekabet kurumları ve kuralları da rekabet gücünü besleyen ana etkenlerdir. A&G ve inovasyon, verimliliğe dayalı rekabet gücünün ve bilgi-temelli büyümenin ana kaynağıdır (Taş, 2005:2).

Ulusal ve uluslararası pazarlarda rekabet avantajı sağlamak ve bu avantajlarını sürekli kılmak isteyen işletmelerin rakiplerine göre daha kaliteli ürünü daha kısa sürede üretebilecek uygun teknolojiyi seçmeleri gerekmektedir. Teknoloji kadar, yapılan A&G faaliyetlerinin yoğunluğu da rekabet gücünü etkin kılan faktördür. KOBİ'lerde teknoloji faktörü, rekabet düzeyini önemli ölçüde etkilemektedir. Bu nedenle KOBİ'ler teknolojik gelişmeleri takip edebilmesi için A&G harcamaları arttırılmalı ve üniversite-sanayi işbirliği olanakları geliştirilmelidir. Teknolojik yeniliklerin takip edilmesi, geliştirilmesi ve üretim sürecine adapte edilmesi ve işgücünde niteliğin arttırılması A&G faaliyetleri ile sağlanabilir (Doğan, 2002:5)

İçinde bulunduğumuz 21. yüzyılda ülkelerin geleneksel ekonomilerini "inovasyon ekonomisi"ne dönüştürmedeki başarıları, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve toplumsal gelişme performanslarını belirlemektedir. İnovasyon ekonomisi kendini, nitelikli

işgücü, bu işgücü için yüksek getiriler vadeden iş olanakları ve bu iş olanaklarını yaratan hızla büyüyen firmalar ve çok sayıda yeni kurulan işletmeleri gösterir (Elçi, 2006:41).

Bu bağlamda bir ülkede veya bölgede inovasyon ekonomisinin kurulması için nitelikli ve girişimci insan gücüne, yeni fikirlerin üretilmesine ve yayılmasını sağlayan bir ortama inovasyonu destekleyen mekanizmalara ve sermayeye erişim olanaklarına ihtiyaç vardır. Burada devlet kolaylaştırıcı ve katalizör bir rol üstlenir; insan kaynaklarına, araştırma, teknoloji geliştirme ve inovasyona yatırım yapar ve bu tür yatırımları teşvik eder. Bu tür ekonomilerde kişiler ve kuruluşlar etkin bir işbirliği ve etkileşim içindedir.

İnovasyon ekonomisinin kuralları firmalar için rekabetin ana koşullarının belirleyicisidir. Bu yeni düzende, bilgiyi en iyi yöneten, insan kaynağını ve fikir varlığını en iyi kullanan ve sürekli olarak güçlendiren, inovasyonu tüm faaliyetlerinin ayrılmaz bir parçası haline getiren işletmeler rekabet edebilir.

İnovasyon ekonomisinde sermayenin oluşumunda girişim sermayesi yatırımcıları ve iş melekleri etkilidir. Yüksek teknoloji veya radikal inovasyon içeriğinden dolayı risk taşıyan girişimler ve yeni kurulan inovasyona dayalı firmalara finansman sağlanması öncelikli konuların başında gelir (Elçi, 2006:42).

3. SERBEST BÖLGELER VE TÜRKİYE

Serbest bölgeler, ülkenin siyasi sınırları içinde olmakla birlikte gümrük hattı dışında sayılan, ülkede geçerli ticari, mali ve iktisadi alanlara yönelik hukuki ve idari düzenlemelerin uygulanmadığı veya kısmen uygulandığı, sinai ve ticari faaliyetler için daha geniş teşviklerin tanındığı ve fiziki olarak ülkenin diğer

kısımlarından ayrılan yerler olarak tanımlanmaktadır.

Serbest bölgeler yabancı sermaye yatırımlarını ve dış ticareti artırmak, yerli üreticilerin dünya piyasalarındaki fiyattan girdi temin etmelerini sağlayarak uluslararası rekabet güçlerine katkıda bulunmak, ihracata dönük sanayilerin gelişmesini teşvik ederek ihracatı artırmak, döviz girişini artırmak, yeni iş imkânları yaratarak istihdam sorununun çözümüne yardımcı olmak, gelişmiş üretim ve yönetim tekniklerinin yurtdışından ülkeye getirilmesiyle ekonomik standartları yükseltmek amacıyla kurulurlar. Serbest bölgelere sağlanan avantaj ve teşvikler ise;

Serbest bölge faaliyetlerinden elde edilen kazanç ve gelirler hiç bir izne tabi olmaksızın yurt dışına veya Türkiye'ye transfer edilebilir.

Serbest bölgeler gümrük hattı dışında sayıldığından, serbest bölgeler ile Türkiye'nin diğer yerleri arasında yapılan ticarete dış ticaret rejimi hükümleri uygulanır. Başka bir deyişle, Türkiye'den serbest bölgeye satılan mallar ihracat rejimine, serbest bölgeden Türkiye'ye satılan mallar ise ithalat rejimine tabi olup, serbest bölge kullanıcıları Türkiye'den ihraç fiyatına (KDV'siz) mal ve hizmet satın alabilirler. Diğer taraftan, serbest bölge ile diğer ülkeler ve diğer serbest bölgeler arasında dış ticaret rejimi hükümleri uygulanmaz.

Serbest bölgeye getirilen Türkiye veya AB menşeli ya da buralarda serbest dolaşımda bulunan malların, serbest dolaşımda bulunma statüsü değişmediğinden, Türkiye'ye veya AB üyesi ülkelere girişinde gümrük vergisi ödenmez. Ayrıca, üçüncü ülke menşeli malların serbest bölgeye girişinde ve bu malların Türkiye veya AB üyesi ülkeler dışındaki üçüncü ülkelere gönderilmesi halinde de gümrük vergisi ödenmez.

Ancak, serbest bölgeden Türkiye'ye veya AB üyesi ülkelere gönderilen serbest dolaşım durumunda olmayan üçüncü ülke menşeli mallar için Ortak Gümrük Tarifesi'nde belirtilen oran üzerinden gümrük vergisi ödenir (Orhan, 2003:119).

Serbest bölgeler "Türkiye-AB Gümrük Birliği Gümrük Bölgesi"nin parçası sayıldığından; serbest bölgelerden Türkiye veya AB menşeli ürünler ile Türkiye'de serbest dolaşım durumunda bulunan ürünler A.TR Belgesi düzenlenerek AB'ye gönderilebilir. Üçüncü ülke menşeli ürünler ise Ortak Gümrük Tarifesi'nde belirtilen oran üzerinden serbest bölge gümrük müdürlüğüne gümrük vergisi ödenerek serbest dolaşıma geçirildikten sonra A.TR Belgesi düzenlenerek AB'ye gönderilebilir.

Serbest bölgede sağlanan teşvik ve avantajlardan yerli ve yabancı bütün firmalar eşit olarak yararlanır.

Mallar serbest bölgede süre sınırlaması olmaksızın kalabilir.

Fiyat, kalite ve standartlarla ilgili olarak kamu kurum ve kuruluşlarına verilen yetkiler serbest bölgelerde uygulanmaz.

Serbest bölgedeki faaliyetlerle ilgili her türlü ödemeler dövizle yapılır.

Serbest bölgelerden Türkiye'ye yönelik mal satışına ve serbest bölge ile diğer ülkeler arasında yapılacak takas ticaretine kısıtlama getirilmemiştir.

Başvuru ve faaliyet süresince her türlü bürokrasi en aza indirilmiştir. Serbest bölgeler özel sektör şirketlerince işletilmektedir.

Serbest bölgeler; AB ve Orta Doğu pazarlarının yakınında, Akdeniz, Ege ve Karadeniz'deki büyük limanlara, uluslararası havaalanlarına, karayolu ağlarına, kültür, turizm ve eğlence merkezlerine yakın yerlerde kurulmuştur.

Serbest bölgelerin altyapısı gelişmiş ülkelerdeki benzerleri ile aynı

standarttır. Açık ve kapalı alan kiralari diğer ülkelere göre düşüktür (www.dtm.gov.tr). Yukarıda anlatmaya çalıştığımız avantaj ve teşvikler ışığında firmalar için serbest bölgeler daha avantajlıdır sonucuna ulaşmaktayız.

Türkiye’de Serbest Bölge uygulama felsefesi, yeni ve çok sayıda serbest bölge değil de, mevcut sanayi ve ticaret potansiyelini tam kapasitede kullanabilmeyi etkinleştirme, sonuçta küreselleşen dünyada daha aktif ve önemli bir yer tutma yolunda bir araç olduğu görüşüne dayanmaktadır. Küresel ekonomik sistemde, serbest bölge uygulamaları mal ve sermayenin dolaşımından daha fazla pay almak için oluşturulmuş alternatif bir yapılanmadır (Savaşçı, 2004:520-522).

4. UYGULAMA: KAYSERİ SERBEST BÖLGESİ

Kayseri Serbest Bölgesi Kurucu ve İşleticisi A.Ş. (KAY-SER A.Ş.)’nin firmalara sağladığı avantajlar şu şekildedir. KAY-SER A.Ş., firmalara metre kare olarak 5.777.000 m²’lik alanıyla Türkiye’nin en geniş sahasını sunmaktadır. 28/02/2007 tarihi itibarıyla bölgeden satılan toplam parsel alan 1.005.000 m², satılabilir toplam parsel alan 742.000m²’dir. Bölgenin toplam kapalı alanı, 175.187 m²’dir. Kayseri Serbest Bölgesi, arazi genişliği açısından, serbest bölgeler içinde Türkiye’deki en ucuz arsa satışı yapmaktadır. Ayrıca arazi kiralama maliyetleri açısından, en ucuz kiralama imkânını sağlamaktadır. KAY-SER A.Ş., nakliye araçlarından bölgeye giriş ve çıkışlarında ücret almamaktadır. Bu da firmalar açısından maliyetleri düşürücü bir durumdur. Aynı zamanda KAY-SER A.Ş., firmalara sunmuş olduğu elektrik, su, doğalgaz enerji hizmetlerini, Türkiye’deki diğer serbest bölgelere göre ucuza tahsis etmektedir.

Bölgedeki firmaların faaliyet konularına göre dağılımı şu şekildedir. Bölgede 24 tane alım-satım firması, 1 tane bankacılık-sigortacılık firması, 7 tane işyeri kiralayan firma, 54 depoculuk firması, montaj-demontaj alanında 2 adet firma, 2 tane bakım onarım firması, 1 tane bakım onarım firması, 1 tane bölge kurucusu işleticisi firması olmak üzere, toplam 92 firma bölgede yatırım yapmıştır. Bunlardan 6 tanesi kiracı, 86 tanesi ise mülk sahibi konumundadır.

Kayseri Serbest Bölgesi’nin dış ticaret hacmine bakıldığında 2006 yılı için dış ticaret rakamları şu şekildedir. Bu dönemde Türkiye’den Bölge’ye 60.662.800 \$, Bölge’den Türkiye’ye 203.055.450 \$, yurtdışından Bölge’ye 186.088.400 \$, Bölge’den yurtdışına 70.334.960 \$’lık bir akış söz konusudur. Bölge’nin toplam dış ticaret hacmi 520.141.610 \$’dır. Verilere bakıldığında Bölge, yurt dışı ve Türkiye arasındaki dış ticaret hacimlerinin, Kayseri Serbest Bölgesi’nin toplam dış ticaret hacmi içindeki payları şu şekildedir. Yurtdışından Bölge’ye yaklaşık %36, Türkiye’den Bölge’ye yaklaşık %12, Bölge’den yurtdışına yaklaşık %13, Bölge’den Türkiye’ye yaklaşık %40 oranlarındadır.

Bölgede kuruluşundan, yani 1999 yılından 2006 yılı sonuna kadar geçen sürede, toplam alt ve üstyapı yatırımları olarak yaklaşık 145.000.000 \$’lık yatırım yapılmıştır. Bölgenin yaklaşık olarak 1.100.000 m²’lik alanına her türlü altyapı hizmeti verilmektedir. Bölgede fiilen 1.100 kişi istihdam edilmektedir.

Kayseri Serbest Bölgesi’nin sağlamış olduğu bu avantajlara karşın diğer illerdeki firmaların bölgeye katılım oranı istenen düzeyde değildir. Türkiye’nin en fazla üretim firmasının bulunduğu serbest bölgesidir. Diğer

bölgelerde alım-satım faaliyetli firmalar ağırlıktadır.

Araştırmanın Amacı, Yöntemi ve Kapsamı

Çalışmada genel çerçevede, ekonomik kalkınmanın dinamik bir unsuru olarak serbest bölgeler ele alınmıştır. Serbest bölgelerin bu bölgelerde yatırım yapmış olan firmalara ne gibi imkânlar sundukları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Daha özel planda ise, serbest bölgelerin firmaların yenilik faaliyetlerinde ne derece etkili olabildiği, yeniliğin oluşumunda serbest bölgelerin sağlamış olduğu avantajların rolü incelenmiştir.

Serbest bölgelerin firmalara sağlamış olduğu muafiyet ve avantajlar bu bölgelerde faaliyet gösteren firmaları ekonomik ve rekabet edebilirlik açılarından pozitif yönde etkilemektedir. Bunun yanı sıra firmalar kendi bünyelerinde yenilik (inovasyon) faaliyetleri yürüterek, ekonomik kazançlarını ve rekabet güçlerini artırmak istemektedirler. Serbest bölgelerin firmalara sağlamış olduğu imkânlar, firmaların sermaye hacmini dolaylı olarak artırmaktadır. Bu yolla oluşan artı değer, firmaların yenilik faaliyet hacmini ne derece etkileyebildiği oldukça önemli bir konudur. Bunun yanı sıra, bölge içindeki firmaların aynı bölgede bulunmalarından kaynaklanan, karşılıklı etkileşim kanallı, bir yenilik sürecinin oluşup oluşmadığı da üzerinde durulması gereken bir konudur.

Çalışmanın amacı, firmaların kendi bünyelerinde ne gibi yenilik faaliyeti içerisinde olduklarının belirlenmesi, firmaların serbest bölgeye gelmeleri ile yenilik hacmi arasındaki ilişkinin ortaya konulmasıdır.

Bu çalışma, serbest bölgelerde yatırım yapmayı planlayan veya mevcut yatırımı bulunan firmalara serbest bölgeler hakkında genel bir bilgi

verilerek, Kayseri Serbest Bölgesi'nin yenilik faaliyetleri açısından hangi konumda olduğunun belirlenmesi, bu kapsamda neler yapılabileceğinin ortaya konulması bakımından Kayseri Serbest Bölge Müdürlüğü'ne, bölgenin yöneticisi konumundaki KAY-SER A.Ş.'ye ve bu bölgede faaliyet gösteren firmalara yol gösterici olabilecektir.

Araştırma konusu kapsamında kullanılan bilgilerin toplanmasında anket yöntemi kullanılmıştır. Anket çalışması karşılıklı görüşmeler yoluyla gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin yapıldığı kişiler firma düzeyinde, genel müdürler ve A&G müdürleridir. Bölgenin işletmecisi konumundaki KAY-SER A.Ş. düzeyinde yönetim kurulu üyeleri ile görüşülmüştür. Kayseri Serbest Bölge Müdürlüğü düzeyinde ise, yetkili memurlarla görüşülmüştür. Görüşmeler önceden hazırlanmış anket soruları çerçevesinde yürütülürken, karşılıklı diyaloglar sonucu firmaların farklı bakış açıları kapsamında da genişletilmiştir.

Çalışmada içerik bakımından, serbest bölgelerin avantaj ve dezavantajlarının belirtilmesinin yanı sıra özellikle serbest bölgelerin firmaların yenilik faaliyetleri üzerindeki etkisi açısından ele alınarak sınırlandırılmıştır. Bu kapsamda "Kayseri Serbest Bölgesi" incelenerek mekân sınırlamasına gidilmiştir. Anket çalışması uygulamasında Kayseri Serbest Bölgesi'nde faaliyet gösteren tüm firmalarla görüşme yapılmamıştır. Firma seçiminde sınırlamalara gidilirken öncelikle bölgede alım-satım faaliyetleri yürüten firmalar anket dışında tutulmuştur. Daha sonra, üretim faaliyetinde emek-yoğun özellik taşıyan firmalar bu sınırlamanın dışında tutulmuştur. Anket kapsamında ele alınan firmalar, sermaye-yoğun üretim yapan firmalardır. Sermaye-yoğun firmalar üzerinde anket çalışmasının yapılmasının

nedeni, bu firmaların A&G faaliyetlerine daha fazla önem vermeleri olmuştur. Buradaki belirleyici kriter, emek-yoğun üretimde verimliliğinin artırılması daha çok, mevcut işgücüne yeni işgüçlerinin katılması şeklinde olmaktadır. Fakat sermaye-yoğun üretim faaliyetlerinde verimliliğinin artırılması sürecinde farklı teknolojilerin veya yeniliklerin önemli olması söz konusudur. Bu çerçevede Kayseri Serbest Bölgesi'nde sermaye-yoğun üretim faaliyetinde bulunan sekiz firma ile görüşme yapılmıştır.

Araştırmanın Bulguları

Anket çalışmasının yapıldığı Kayseri Serbest Bölgesi'nde faaliyet gösteren firmalara bölgenin sağlanmış olduğu avantajlar nelerdir sorusuna verilen cevap genel çerçevede şu şekildedir. Kayseri Serbest Bölgesi'nin sağladığı imkânlar arasında ilk sırada arazinin genişliği ve ucuz olması bulunmaktadır. Bu durumda yatırımın uzun dönemli düşünülmesi açısından, üretim tesisinin bir bütün olarak genişlemesine imkân sağlaması söz konusudur. Böylelikle arazi sınırlaması riskinin ortadan kaldırılarak üretimin devamlılığının sağlıklı olacağına işaret edilmiştir. İkinci sırada, serbest bölgenin sağlanmış olduğu vergi muafiyetleridir. Vergi muafiyetleri kapsamında ithalat yönündeki uygulamalar, firmaların ara girdilerini ucuza temin etmelerini sağlamaktadır. İhracat açısından vergi muafiyeti ise, ürünlerin satış sürecinde firmaların kârını dolaylı olarak artırmaktadır.

Kayseri Serbest Bölgesi'nin, burada üretim faaliyeti gösteren firmalar açısından, yol açtığı güçlükler nelerdir sorusuna verilen cevap geniş açıdan şu yöndedir. Öncelikle prosedürün çok fazla olması firmalar açısından güçlükler açmaktadır. Büro ekipmanlarından, arıza yapan makinelere kadar birçok ürünün bölgeye giriş çıkışında mevzuat

uygulamalarının firmalar açısından sıkıntıya neden olduğu tespit edilmiştir. Şunu da belirtmek gerekir ki bu prosedür uygulamaları sadece Kayseri Serbest Bölgesi için geçerli değildir. Kayseri Serbest Bölgesi'ndeki firmaların bu prosedür uygulamalarından kaynaklanan bir üretim aksaklığı yaşamadıkları ayrıca tespit edilmiştir. Firmaların bu yöndeki alternatif çözüm önerisi, ürün giriş-çıkışlarının yılsonu envanteri şeklinde sunulmasıdır. İkinci olarak, yenilik faaliyetinde kullanılacak ürünlerin bölgeye giriş-çıkışında uygulanan prosedürün, yenilik faaliyetlerini kısmen güçleştirdiği belirtilmiştir.

Serbest bölgenin sağlanmış olduğu vergi avantajı ve bu avantaja bağlı olarak firmaların sermaye hacimlerindeki bir artışın hangi yönde kullanıldığı sorusuna verilen yanıt genel kapsamda şu yöndedir. Firmalar vergi avantajının neden olduğu bu artı değeri, yatırım hacimlerini genişletmek için kullandıklarını, bu yönde ağırlıklı olarak yatırım malları satın aldıklarını belirtmişlerdir. Bünyesinde A&G birimi bulunduran firmalar, A&G faaliyetlerini de yatırım kapsamında gördüklerini, bu nedenle vergi avantajlarını yenilik faaliyeti yönünde de kullandıklarını belirtmişlerdir. Serbest bölgenin sağlanmış olduğu vergi avantajları ile yenilik faaliyetleri arasındaki ilişkiye bakıldığında sonuç şu şekildedir. Firmaların bölgeye gelmeden önce de yenilik faaliyetlerinde buldukları, bölgeye gelmeleri ve sağlanan vergi avantajlarının yenilik faaliyet hacmini belirgin bir şekilde etkilemediği vurgulanmıştır.

Kayseri Serbest Bölgesi'ndeki firmaların yenilik faaliyetlerindeki önceliklerin neler olduğu sorusuna verilen genel çerçevede yanıt şu şekildedir. Yenilik faaliyetlerindeki önceliğin ürün geliştirme olduğu

belirlenmiştir. Buradaki amaç, ürünün farklılaştırılarak rekabet üstünlüğünün sağlanması olmuştur. Yenilik faaliyetindeki ikinci amacın ise üretim sürecindeki maliyetlerin düşürülmesi ve üretim hacminin artırılmasına yönelik olduğu tespit edilmiştir. A&G birimine sahip firmalar, ürün geliştirmeye yönelik yenilik faaliyetlerini kendi bünyelerinde ve üniversiteler ile işbirliğine giderek gerçekleştirmektedirler. A&G birimine sahip olmayan firmalarda ise, ürün geliştirme süreci daha çok müşterilerin istekleri dikkate alınarak gerçekleştirilmektedir.

Kayseri Serbest Bölgesi'ndeki firmaların yenilik faaliyetlerinde karşılıklı etkileşimlerine, bu alandaki kamu kuruluşları ve üniversiteler ile olan ilişkilerine bakıldığında şu tespitlere ulaşılmıştır. Bölge içindeki firmaların yenilik faaliyeti kapsamında ortak bir çalışmalarının olmadığı, gelecekte de bu amaca yönelik bir programlarının olmadığı belirlenmiştir. Yenilik projelerine destek sağlayan kamu kuruluşlarına, firmaların yenilik faaliyetinin finansmanı açısından bir talepte bulunmadıkları tespit edilmiştir. Yenilik faaliyetlerinin finansmanı açısından böyle bir talepte bulunulmamasının nedeni olarak, kamu cephesindeki prosedür fazlalığının etkili olduğu vurgulanmıştır. Bölgedeki firmaların büyük kısmının ürün ve üretim faaliyetlerine yönelik yenilik çalışmalarında üniversite ile işbirliğine gittikleri tespit edilmiştir.

Bölgedeki firmaların kendi sektörlerindeki yeniliklere, yeni teknolojilere nasıl ulaştıkları sorusuna verilen cevaplar genel anlamda şu şekildedir. Yeniliklerin izlenmesi aşamasında ilk sırada internet üzerinden erişim yer almaktadır. İkinci olarak, aynı sektörde faaliyet gösteren firmalara ziyaretler gerçekleştirilmesi söz

konusudur. Burada her firmanın kendi sektöründeki en iyileri yakından takip ettiği, gerek yurtiçinden gerekse yurtdışından bu takiplerin yapıldığı belirtilmiştir. Üçüncü sırada ise fuarlar yer almaktadır.

5. SONUÇ

Bir ülkenin ekonomik büyümesi ve rekabet gücü kazanmasındaki en önemli etken teknolojidir ve günümüzde de teknolojinin bu önemi, giderek artmaktadır. Gelişmiş ülkelere baktığımızda başarılarının sırrının aynı olduğunu görürüz; uluslararası boyutta rekabet edebilme güçleri, halklarının zenginliği ve refahı, firmaların yeni ürün ve süreç geliştirme ve üretkenliği artırmak amacıyla sürekli olarak teknolojik inovasyon yapma yeteneğine bağlı olmuştur (www.kobifinans.com.tr).

Inovasyon, günümüz sanayicileri için katma değeri artırmanın, sürekli değişen piyasa koşullarına hızla adapte olmanın ve rekabetin en önemli silahıdır (www.hezarfen.tpe.gov.tr). Türkiye'de önümüzdeki on yıl daha işletmesinin hayatta olmasını isteyen, rekabet yeteneğini geliştirmeyi ve piyasa şartlarındaki değişmelere gecikmeden tepki verebilmeyi hedefleyen, tüketiciler tarafından tercih edilen katma değeri yüksek ürünlerle, kârını rakiplerinin üzerine çıkarmayı isteyen KOBİ'ler inovasyoncu olmalıdırlar.

Kayseri Serbest Bölgesi'ndeki yaptığımız çalışmadan çıkardığımız sonuçlar ise, öncelikle Kayseri Serbest Bölgesi'nde yeniliğe ve A&G ye yatırım yapan firmaların, sermaye-yoğun üretim faaliyetinde buldukları gözlenmiştir. Ayrıca bölgenin sağladığı tüm avantajlardan firmaların yararlandığı, bünyelerinde A&G departmanı olan firmaların yenilik yapabildikleri ortaya çıkmıştır. Serbest Bölgedeki firmalar yenilik faaliyeti olarak; ürün geliştirme yani ürün farklılaştırma ile rekabet

üstünlüğü sağlamak ve üretim sürecindeki maliyetlerin düşürülmesi ve üretim hacminin artırılmasına yönelik olarak çaba göstermektedirler. A&G departmanına sahip firmaların Erciyes Üniversitesi ile işbirliğine girerek yenilik faaliyetleri konusunda destek aldıkları, yaptığımız yüz yüze anket çalışmasında belirlenmiştir. A&G departmanı olmayan firmalar ise müşteri istekleri doğrultusunda yenilik yapabildiklerini aktarmışlardır.

Serbest bölge içerisindeki firmaların yenilik faaliyeti kapsamında ortak çalışmalarının olmadığı, kendi sektörleri ile ilgili yenilikleri ya internet yoluyla ya da her firma kendi

sektörlerindeki en iyileri yakından takip ederek yenilik yapabildiklerini iletmışlerdir. Son olarak fuarlara katılarak yenilikleri yakından izleyebildiklerini belirtmişlerdir.

Kayseri Serbest Bölgesi'nden edinilen izlenim doğrultusunda, firmaların yaratıcılık ve yenilikçilik konusunda çekingen davrandığı ve yenilikçilik ve yaratıcılığın stratejik, uzun dönemli bir hedef olarak algılanmadığı söylenebilir. Bu bağlamda Erciyes Üniversitesi bünyesinde kurulan "teknopark" ile sıkı bir diyalog kurmaları gerektiği, çalışmamızdan çıkan bir öneri olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Doğan, İpekgil, Özlem (2002), "Kobi'lerin Dış Pazarlara Açılmada Karşılaştıkları Sorunlar Ve Çözüm Önerileri Ve Bir Uygulama", DT Dergisi, Sayı:24, Nisan. <http://www.dtm.gov.tr/ead/DTDERGI/nisan2002/nisankapak.htm> (Accessed: 13.04.2007).
- Elçi, Şirin (2006), "İnovasyon Kalkınma ve Rekabetin Anahtarı", Nova Yayınları
- Memişoğlu,D.(2007), "Bölgesel kalkınmada yeni açılımlar:Bölgesel yenilik stratejileri" www.yerelsiyaset.com.
- Orhan, Ayhan (2003), "Serbest bölgelerin sağladığı avantajlar: KOÇBAŞ örneği", Kocaeli Ün. Sosyal Bil. Ens. Dergisi.
- Savaşçı, İ. , Kazançoğlu, Y. (2004), Firmaların Yenilik Yaratma Sürecinde Serbest Bölgelerin Rölü, İİBF ([www.ogu.edu.tr/kongre bildirileri](http://www.ogu.edu.tr/kongre/bildirileri)).
- Taş, Ramazan (2005), "AR-GE Yoğunluğu- Rekabet Gücü İlişkisi Açısından Türkiye – AB Karşılaştırmalı Analizi", 20. Türkiye Maliye Sempozyumu, Türkiye'de Yeniden Mali Yapılanma, Pamukkale Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü, Yayın No:1, 23 – 27 Mayıs, Karahayıt/Pamukkale.

www.dtmgov.tr

www.inovasyon.com

www.kobifinans.com.tr

www.hezarfen.tpe.gov.tr

www.focusinnovation.net